

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Андрей Боянов Захариев

върху дисертационен труд на тема: „**Финансов анализ на търговските банки**

в България в условията на следкризисно възстановяване“

с автор докт. **Рая Бисерова Драгоева**, докт. № D010219218

Форма на докторантura: Редовна

Водеща обучението катедра: Катедра „Финанси и кредит“ при
Факултет „Финанси“, СА „Д. А. Ценов“

Научен ръководител: Доц. д-р Людмил Боянов Кръстев

Докторска програма: „Финанси, парично обращение, кредит и
застраховка“ (Финанси)

I. Общо представяне на дисертационния труд и дисертанта.

Докт. Рая Драгоева е зачислена в редовна докторантura със заповед №1086/21.11.2019 год. и е отчислена със Заповед №1051/01.12.2022 год. Докторантурата е приключила в срока на индивидуалния план.

Основание за написване на становището е решение на факултет „Финанси“ (протокол №4/30 ноември 2022 г.) при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, утвърдено със заповед на ректора №1050/01 декември 2022 г. и решение от първо заседание на научното жури, проведено на 06.12.2022 год. Рецензията на дисертационния труд е изготвена съгласно нормативните изисквания на ЗРАСРБ и е съобразена с изискванията на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов за състав и структура на съдържанието.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е разработен при спазване на класическа рамка на изследване в три глави. Във въведението е представена и обоснована проблемната област на изследване, както следва: актуалност, обект, предмет, теза, цел, задачи и методология. Оценявам

разработката като отговаряща на стандартите и изискванията за дисертационен труд.

Рая Бисерова Драгоева е завършила средното си образование в град Свищов – Държавна търговска гимназия „Димитър Хадживасилев“, специалност „Оперативно счетоводство“. Завършила е бакалавърска степен „Финанси“ и МП „Финансов мениджмънт“ към катедра „Финанси и кредит“ в СА „Д. А. Ценов“. В професионален аспект има опит в банковата сфера, като е била стажант в „Юробанк България“ АД. През 2018 г. е започната работа в „Юробанк България“ АД – клон Свищов, заемана длъжност: Експерт индивидуално банкиране. През периода на обучението си в бакалавърска и магистърска степен е участвала в научни форуми и конференции. Носител е на престижните награди: „Златна значка за отличен успех, специалност „Финанси“ (випуск 2014 – 2018 г.)“; Специална награда в годишния конкурс „Млад икономист – 2021“ на тема „Какви са поуките за икономиката и образованието от пандемията COVID-19?“, организиран от Съюза на икономистите в България.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 222 стр. и включва Въведение; Глава първа. Причини за възникване на кризи в банковия сектор в България; Глава втора. Същност и роля на финансовия анализ като методологически инструментариум за оценка дейността на банката; Глава трета. Финансов анализ на търговските банки в България в периода на следкризисно възстановяване. В заключението са представени основните резултати от дисертационния труд. Изведените са ключови обобщения и са формулирани насоки за бъдещи изследвания по темата.

Към разработката е представена библиографска справка по APA стил със 268 заглавия. В разработката са включени 16 броя таблици и 39 броя фигури. Публичността на изследването е осигурена чрез три статии и три научни

доклада, с еквивалент на 60 точки по ППЗРАС и отговаря на минималния стандарт за регистрация в НАЦИД. Всички те са самостоятелни

Данните от системата за проверка на подобност сочат много високо ниво на оригиналност с коректно позоваване на авторските изследвания и публикации по плана на докторантурата. Установява се пълно спазване на изискванията за библиографско цитиране и библиографско описание. Изводът е за автентично изследване, отговарящо на най-високите стандарти за академично етика.

. **Обект на изследване** е финансовото състояние на търговските банки в България (първа група). **Предмет на изследване в дисертационния труд** – фокусиран е върху ключовите показатели за оценка на банковата дейност. С използването на подходящ инструментариум може да се оцени устойчивостта на банките и възможността им да се приспособяват към динамичните промени в икономиката.

Изследователска теза – в дисертационния труд е застъпена тезата, че банковият сектор в България (в частност банките от първа група) остава стабилен дори в условията на множествени кризи, благодарение на формирани капиталови буфери и адекватно управлявани балансови позиции в съответствие с националната и европейската регуляторна рамка.

Докт. Драгоева поставя за основна цел и задачи на дисертацията, както следва: чрез инструментариума на финансовия анализ да се установят състоянието и стабилността на търговските банки в условията на икономическа нестабилност. За да се постигне така формулираната цел, са дефинирани следните задачи: да се очертаят теоретико-приложните аспекти на регулацията на банковия сектор в България, прилагането на Baselските споразумения: Basel I, II и III и потенциално IV; да се направи теоретично изследване на същността и причините за възникване на кризи в банковия сектор; да се открият значимостта на финансовия анализ като инструментариум за оценка на банковата дейност; да се направи преглед на ключовите

показатели и да бъде предложен модел за оценка на банковата дейност; на базата представен модел за анализ и оценка на банките да се установи тяхното финансово състояние.

Методологията на проведеното изследване се основава на използването на инструментариум от научни и приложни методи – сравнителен анализ, исторически метод, индуктивен метод, прилагане на рангова класификация.

Съдържание и резултати

В глава първа „Причини за възникване на кризи в банковия сектор в България“: Проследява се хронологията на възникване и развитие на банковите институции и банковото дело. Направено е задълбочено изследване на българската нормативната рамка и европейските регулатии за банков надзор. Представени са мненията на представители от различни теоретични школи и тяхното тълкуване за кризите.

В глава втора „Същност и роля на финансовия анализ като методологически инструментариум за оценка дейността на банката“ е изграден методологичния апарат на дисертацията. В нея са представени използваните статистически и иконометрични методи за изследването на проблематиката. Очертани са някои основни връзки като база за последващите анализи в трета глава.

В глава трета „Финансов анализ на търговските банки в България в периода на следкризисно възстановяване“ е поставен фокус върху процесите по консолидация на банковите институции. Представени са резултатите от емпиричната част от изследването на българските банки от първа група. Анализирано е състоянието на търговските банки у нас за периода 2010–2021 г. чрез индикатори за финансова стабилност по модифициран модел на рейтинговата система CAMEL.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Изведените в автореферата приноси оценявам за защитени, автентични и

отговарящи на постиженията в дисертационния труд, както следва:

Първо. Върху основата на изчерпателен критичен анализ на актуалните нормативни регулатации, касаещи банковата дейност в България, е потвърдено позитивното им влияние върху запазване финансова стабилност и устойчивост на банковите институции при кризи, което се подкрепя със свидетелства от еволюцията на кредитната системата във функционален и управленски аспект.

Второ. Разработен е модел, базиран на CAMEL (усъвършенстван чрез добавяне на допълнителни показатели), за да се определи стабилността на кредитните институции. Основавайки се на получените резултати, се доказва, че банките са устойчиви и са способни да се справят с възникналите кризи.

Трето. Формулирани са основни насоки за подобряване на кредитната дейност на банките основно в три направления – разширяване на дигитализацията, климатичните рискове и риска, свързан с нарастването на необслужваните кредити (съчетанието на стратегии на ниво банка с пазарно базирани решения, в които вземат участие страни от частния и публичния сектор, би помогнало за намаляване нивото на необслужваните кредити или по-стриктен контрол върху рейтинга на кредитополучателите).

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Въпрос: От Вашите изследвания върху процеса на консолидация на търговските банки в България може ли да се установи пределна граница на намаляване на кредитните институции от първа и втора група и този предел дали вече не е достигнат?

Заключение:

Налице е успешна докторантурата, довела до дисертабилно изследване с убедителна научна издръжаност, публикации и научни изяви. Подкрепата от научния ръководител и катедрата е позитивна и видима във всички насоки.

В обобщение формирам положително заключение за наличие на необходимите научни качества и гласувам „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Раја Драгоева, докторска програма „Финанси, парично обращение, кредит и застраховка“ (Финанси), катедра „Финанси и кредит“ при СА „Д. А. Ценов“ с дисертационен труд под заглавие „**Финансов анализ на търговските банки в България в условията на следкризисно възстановяване**“.

09.01.2023 г.

Рецензент: .....

(Проф. д-р Андрей Захариев)